

DÖRTYOL (HATAY) İLÇESİNDE MİKRO ARAZİ KULLANIMI

MICRO LAND USE IN
DÖRTYOL DISTRICT (HATAY)

Eylül KARAGEL, Tuğba BAŞER

26

DÖRTYOL (HATAY) İLÇESİNDE MİKRO ARAZİ KULLANIMI

MICRO LAND USE IN DÖRTYOL DISTRICT (HATAY)

Eylül KARAGEL¹, Tuğba BAŞER²

Anahtar Kelimeler:

Hatay
Dört Yol
Amanos Dağları
Mikro Arazi Kullanımı
Genel Arazi Kullanımı

Keywords:

Hatay
Dört Yol
Amanos Mountains
Micro land use
General land use

ÖZ

Çalışma sahası 1939 yılında Anavatan'a katılan Hatay ilinin Amanos Dağları'nın batı yamaçları boyunca kurulmuş olan Dört Yol ilçesini kapsamaktadır. Dört Yol ilçesi bu kesimde Akdeniz kıyısından itibaren başlayarak 2000 metrenin üzerindeki dağlık alanın zirvelerine kadar uzanmaktadır. İlçe sınırları içerisinde 7 şehrsel karakterli mahalle bulunurken, 3 köy, 5 kasaba fonksiyonlu yerleşme yer almaktadır. Çalışmada 6 köy ve kasaba karakterli yerleşmenin mikro arazi kullanımları uygulamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Genel arazi kullanım yapısı ayrıntılı olarak sahada üretilen ürünlerin çeşitliliğini ortaya koymakta yeterli olmadığı için yerleşmelerin parselasyon ve ürün deseni bilgilerinin çakıştırılmasıyla ortaya çıkan dağılım formlarının bilim dünyası ile paylaşılması hedeflenmiştir. Bu amaçla ilçenin farklı morfolojik yapıya sahip yerleşmelerinde saha çalışmaları yöntemi uygulanarak fiziki yapı ürün deseni ilişkisi netleştirilmeye çalışılmıştır. Kuzuculu, Karakese ve Konaklı yerleşmeleri eğimli ve engebeli topoğrafya üzerinde kurulmuştur. Altıncağ, Yeşilköy ve Yeniyurt ise tamamen Dört Yol ovasının düzlükleri üzerinde yer almaktadır. Çalışmada ova ile dağ eteği ve yamacı arasında yetiştirilen ürünler ve parselasyon özelliklerinin ayrılan hususları irdelenmek istenmiştir.

ABSTRACT

The study area covers the Dört Yol, district of Hatay, a province annexed to the Motherland in 1939, located along the western slopes of the Amanos Mountains. The Dört Yol district extends from the Mediterranean coast to the peaks of the mountainous area exceeding 2000 meters. Within the borders of the district, there are seven neighbourhoods with urban character, along with three villages and five settlements functioning as small towns. In the study, the micro-land use patterns of six village and town character settlements were focused on. Since the general land use structure is not sufficient to reveal the diversity of the products produced in the field in detail, it is aimed to share with the scientific community the distribution forms that emerged by overlapping the parcellation and crop pattern information of the settlements. For this purpose, field studies were conducted in settlements with varying morphographic characteristics in the district to clarify the relationship between physical structure and crop patterns. Kuzuculu, Karakese and Konaklı settlements are located on sloped and rugged topography while Altıncağ, Yeşilköy and Yeniyurt are located on the flat plains of the Dört Yol plain. The study aims to examine the distinct features of the crops grown and parceling characteristics between the plains and the foothills or slopes.

¹ Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, eylulkaragel@mku.edu.tr, Orcid: 0000-0003-4754-477X

² Uzm. Öğretmen, Dört Yol Gevher Nesibe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Coğrafya Öğretmeni, tugbabaser88@gmail.com, Orcid: 0009-0002-0268-4816

Alıntılanmak için/Cite as: Karagel E. ve Başer T. (2025) Dört Yol (Hatay) İlçesinde Mikro Arazi Kullanımı, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34 (1), 441-466.

GİRİŞ

Araştırma sahası Hatay ilinin Amanos Dağları batısındaki 5 ilçesinden birisi olan Dörtöl ilçesi idari sınırlarını kapsamaktadır. Kuzeyinde Erzin, güneyinde Payas ilçeleri ile komşuluğu bulunmaktadır (Şekil 1). Bu iki ilçeden Payas 2012 yılında, Erzin ise 1990 yılında Dörtöl ilçesi sınırlarından ayrılmış ve yeni birer ilçe idari sınırına sahip olmuştur. Bu idari değişimle sınırları oldukça daralan çalışma sahasında “Çaylı, Kışlalar, Numune Evler, Ocaklı, Özerli, Sanayi ve Yeşil” mahalleleri şehrsel karakterli yerleşmelerdir. Bu mahalleler Dörtöl şehri imar sınırı içerisinde bulunmaktadır. İmar sınırı dışında bulunan ve kendi idari sınırlarına sahip olan “Çatköy, Kapılı, Karakese, Konaklı, Yeniyurt, Altınçağ, Yeşilköy” yerleşmeleri ise köy ve kasaba karakterli yerleşmelerdir. Hatay’ın 2012 yılında büyükşehir yapılmasıyla birlikte kırsal ve şehrsel bütün yerleşmeler “mahalle” adıyla yeni bir idari statüye kavuşturulmuştur. Bu idari değişim yerleşmelerin fonksiyonlarında herhangi bir farklılık oluşturmamıştır. Kırsal yerleşmelerin en küçük idari birimi olan köylerin tüzel kişilikleri ortadan kaldırılmış ve bütün yerleşmeler mahalle adıyla adlandırılmıştır. Çalışma sahası, 6360 sayılı Büyükşehir yasası kabul edilmeden önce merkez

ve Yakacık bucaklarından oluşan bir idari yapıya sahipti. Yasanın kabul edilmesiyle birlikte Yakacık bucağına bağlı olan *Çağlalık, Kozludere ve Sincan* köyleri Payas yerleşmesi merkez olacak şekilde yeni bir idari birime dâhil olmuşlardır (TBMM, 2012).

Dörtöl ilçesi idari sınırları içerisinde farklı morfolofik birimler yer almaktadır. Özellikle düz ve eğimli alanların bir arada bulunduğu sahalarda bu birimlerin sayısı da artış göstermektedir. Deniz kıyısından alüvyal dolgu malzemesinin yayılımı gösterdiği kıyı düzlükleri çalışma sahasının ovalık alanlarına karşılık gelmektedir. Dörtöl ovası olarak adlandırılan dar kıyı şeridinde nüfusça kalabalık kasaba ve şehrsel karakterli yerleşmeler ön plandadır. Dağlık alanın yamaçlarından su bölümü çizgisinin bulunduğu en üst sahaya doğru çıkıldıkça jeomorfolojik unsurların çeşitlendiği görülmektedir. Özellikle bu alanlarda kurulmuş ve gelişme göstermiş olan *Kuzuculu, Karakese ve Konaklı* mahalleleri ile daha üst kesimlerde kurulmuş olan *Çatköy ve Kapılı* mahalleleri mikro arazi kullanımı açısından da tek düzelik göstermektedirler (Şekil 1). Yükseltisi 250 ile

Şekil 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

2000 metreler arasında bulunan yerleşmelerin hemen her morfografik birimde araziye sahip oldukları görülmektedir. Bu yükseltilerde arazileri olan ancak yerleşim yerlerinin 250 ile 500 metreler arasında bulunduğu mahalleler şehrsel alan ile daha yakın oldukları için yerleşim alanları da bu yönde gelişme göstermektedir. Üst kesimlerdeki araziler ise genellikle orman alanları ile kaplanmış durumdadır (Başer, 2024, s. 4).

Dörtüol ovası tipik bir dağ eteği ovasıdır (Ardos, 1985, s. 126). Yerleşmelerin kuruluş ve gelişmesinde ovalık alanın önemi çok büyüktür. Özellikle de insanların ekonomik faaliyet türü olarak beliren bitkisel üretim faaliyetleri birinci derecede geçim kaynaklarını oluşturmaktadır. Jeomorfolojik özellikler ile birlikte Akdeniz ikliminin yöre ve bölge genelinde göstermiş olduğu etki turuncgil tarımının dağılışında temel faktör olarak ortaya çıkmıştır. Tarım fonksiyonunun çalışma alanındaki önemi üzerinde iklim faktörünün etkisi oldukça fazladır. Coğrafi çevre şartlarının şekillenmesinde iklim insan yaşamını doğrudan etkileyen bir role sahiptir. Yerleşmeler, ekonomik faktörler, bitki örtüsü, nüfus miktarı ve dağılışı iklime bağlı olarak değişiklik gösterir (İshakoğlu, 1999, s. 9). Dörtüol ilçesinin içerisinde bulunduğu Amanos Dağları'nın batı kesiminde dış kuvvetlerin özellikle de akarsuların aşındırıcı etkisi sonucunda peneplen olarak adlandırılan hafif engebeli düzlükler meydana gelmiştir. Kuvaterner döneminde görülen peneplen oluşumuna bağlı olarak erozyonun etkisi ile yüksek yerlerden aşınan malzemeler alçak sahalara doğru taşınmış ve buraları doldurmuştur. Akarsu aşındırmasının etkisi Kuvaterner döneminde alüvyal birikimine ve birikinti koni ve yelpazelerinin oluşumuna da yol açmıştır. Jeolojik dönemler içerisinde farklı özellikler gösteren yapıların etkisi ile günümüzde sürdürülen tarımsal faaliyetlerde üretimin çeşitliliği söz konusudur. Amanos Dağları'nın bu kesimde yükselip horst meydana getirirken doğusu ve batısının çökerek graben sahalarını oluşturması fiziki unsurların insan davranış ve yaşam şekilleri üzerinde değişik etkiler bırakmasına yol açmaktadır (Tolun ve Pamir, 1975, s. 17).

Dörtüol ilçesi akarsu şebekesi bakımından önemlidir. Dağlık alanın yamaçları akarsularla parçalanmış ve parçalı bir topografya meydana gelmiştir. Deliçay sahanın en önemli akarsuyudur. Şehrin doğu sınırını oluşturmaktadır.

Kaynağını Amanosların zirvelerinden alarak Akdeniz'e dökülür. Pınaros Nehri adıyla da Strabon'un eserlerinde bahsi geçmektedir. Deliçay isminin verilmesinin sebebi ise taşkınlarla yol açarak çevresine zarar vermesinden dolayıdır. Çeşitli yıllarda taşkınlar meydana gelmiştir ve tarım alanları ile yerleşmeler büyük zarar görmüştür. 1982, 1988, 1998, 2002 yıllarında meydana gelen taşkın sebebiyle mal ve can kayıpları söz konusu olmuştur. Çalışma sahasının güneyinde akış gösteren Özerli çayı ile Kurudere de diğer hidrografik birimlerdir. Bu akarsuların akış gösterdiği alanlar tamamen alüvyal arazilerle kaplanmış durumdadır. Dağlık saha ise ana kaya, iklim ve eğim koşulları sebebiyle kahverengi orman ya da kireçsiz kahverengi orman topraklarının yayılış alanları durumundadır. Dağların eteklerinde ise azonal toprak grubundan olan kolüvyaller yoğunluktadır (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1998). I. sınıf araziler olarak önem taşıyan alüvyal topraklar ve ovalık alanlar ilçe sınırlarında ve çevresindeki benzer şartlar taşıyan yerlerde turuncgil ziraatının en iyi şartlarda yapıldığı alanlara karşılık gelmektedir. İlçe sınırları içerisinde hem yerleşmelerin kuruluş gelişmesinde hem de sürdürülen ekonomik faaliyetlerin özellik kazanmasında toprak yapısının ve arazi kabiliyet sınıflarının önemi büyüktür. Toprak şartları ana kayanın ve iklimin özelliğine göre değer kazanmaktadır. Bunların yanı sıra morfografik yapı, bitki örtüsü, zaman ve beşeri koşulların rolü de azımsanmayacak derecededir. Sayılan bu faktörlerden bazılarının sekteye uğraması toprak oluşumunu yavaşlatabilir ve farklı toprak tipleri oluşmasına yol açabilir. Çalışma alanında iklim ve morfografik yapının etkisiyle toprak özellikleri ve kabiliyetleri açısından önemli sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Amanos Dağları'nın batısında 500 metre yükseltilerden itibaren dağlık alanın zirvelerine doğru kireçsiz kahverengi toprak grubunun yayılışı görülmektedir. Bu kesimlerde yağış miktarının yoğunluğu hem toprak yapısını hem de bitki örtüsünün türünü ve dağılışını etkileyen önemli bir faktördür. Alt yamaçlarda yaygın bir şekilde izlenen Kızılçamlar (*Pinus brutia*) yükseklerle doğru yerini Kermes Meşesi (*Quercus coccifera*), Doğu Kayını (*Fagus orientalis*) ve Karaçamlardan (*Pinus nigra*) oluşan karışık orman örtüsüne bırakmaktadır. Yoğun bitki örtüsü altında gelişme gösteren toprak örtüsü bu kesimlerde kurulmuş olan kırsal

yerleşmelerin ekonomik faaliyet türünü birinci derecede etkilemektedir.

Çalışma alanında Amanos Dağları'nın yüksek zirvelerini kuzeyde yer alan Beşikdül Tepesi (2.246 m) ile güneydoğuda Bozdağ (Sinekli Tepe-2.208 m) meydana getirmektedir. Dört Yol ilçesinin kuzeydoğusunda Osmaniye ili sınırlarında bulunan Zorkun yaylasının güneydoğusundaki Koyunmeleten Dağı (2.108 m) da bu alandaki en yüksek sahalara karşılık gelmektedir. Deliçay ve Özerli Çayları bu kesimde araziye şekillendirerek heybetli bir görünüm kazanmasına yol açmıştır (Koca, 2005, s. 65). Kuzuculu Mahallesi dağlık alanın batı yamaçlarında en fazla arazisi bulunan köydür. Çatköy ve Kapılı mahalleleri 1000 ile 2000 metre yükseltilerinde yer almaktadırlar. Bu kesimde en yüksekte kuruluş yeri seçmiş olan iki kırsal karakterli yerleşmedir. Mevsimlik kullanılan geçici yerleşmeler yükseltilerin artışına bağlı olarak artış göstermektedir. Özellikle orman içi kırsal yerleşmeleri tarifine en uygun olan bu köylerde küçük ölçekli imalat sanayisine hammadde temini yapılmaktadır. Halkın geçim kaynakları arasında hayvancılık ve toplayıcılık faaliyetleri başta olmak üzere hızar atölyeleri ile marangozhaneler orman ürünlerinin değerlendirilmesinde kazanç temini kaynağı olmaktadır. Küçük çaplı zirai üretim faaliyetleri yapıyor olsa da asıl geçim kaynağı durumunda değildir. Sahanın doğal bitki örtüsü bu kesimlerde yerleşmelerin kuruluş ve gelişmeleri üzerinde rol oynamaktadır.

Çalışma sahası şehir imar sınırı dışında bulunan 8 yerleşmeden oluşmaktadır. Bunlardan “Altınçağ, Yeniyurt, Yeşilköy, Karakese ve Kuzuculu” Dört Yol ilçesinin belde belediyesi olmuş olan yerleşmeleridir (Üççam Karagel, 2018, s. 270). Köylerin belde belediyesi statüsü elde etmeleri gerek nüfus miktarlarının 2000'in üzerine çıkması (TBMM, 1930) gerekse fonksiyonlarında meydana gelen çeşitlenmeler sebebiyle söz konusu olmuştur. Aslında nüfuslarındaki artışın bir neticesi olarak ortaya çıkan fonksiyonel gereksinimler yerleşmeyi köy formundan daha gelişmiş olan kasaba formuna dönüştüren en önemli etmenlerdendir. Bu tarz yerleşmeler çalışma sahasında olduğu gibi ülkemizin hemen her ilçesinde benzer özellikler taşımaktadır. Köyden daha gelişmiş ancak şehrsel fonksiyonlar bakımından henüz yeterince geniş bir etki sahasına ulaşamamışlardır. Coğrafi manada kasaba

denilebilecek yapının bulunmasına rağmen sürdürülen ekonomik faaliyetler açısından kırsal karakter şehrsel karaktere oranla daha baskın bir şekilde kendisini hissettirmektedir. “Çatköy, Kapılı ve Konaklı” Dört Yol ilçesinin kırsal karakterli yerleşmeleridir. Büyükşehir yasası ile birlikte her ne kadar mahalle statüsü adı altında adlandırılmış olsalar da bu üç yerleşme köy formuna sahip yerleşmelerdir. Bulundukları konum, nüfus miktarları, sahip oldukları fonksiyonel özellikler ve sürdürülen ekonomik faaliyetler açısından tam anlamıyla kırsal özellikler hâkim durumdadır. Çalışma kapsamında ele alınan yerleşmeler idari özellikleri nedeniyle mahalle olarak ifade edilecektir.

Land use olarak sıklıkla telaffuz edilen araziden yararlanma ya da faydalanma insanlık tarihi kadar eskiye gitmektedir. Çünkü coğrafi ortamın insan tarafından kullanılması arazi kullanımını ortaya çıkarmaktadır. Yeni bir bilim dalı olarak coğrafyanın ortaya çıkması ise kısa bir geçmişe sahiptir. Araziden yararlanma çalışmaları bugün dünyanın hemen her ülkesinde yapılmaktadır ve bunun için çeşitli haritalar oluşturulmaktadır. Arazi kullanım çalışmalarında amaç eski bozulmuş düzeni düzelterek eskisinden daha farklı ve kullanılabilir bir hale getirmektir (Tunçdilek, 1985, s. 3). Coğrafya çalışmalarında doğal ortam koşulları ile insan etkileşiminin ortaya çıkarılması açısından arazi kullanımı çok önemli bir role sahiptir. İnsan yeryüzünün en önemli kullanıcısıdır. Doğal ortamda meydana gelen değişiklikler insanın meydana getirdiği faaliyetler üzerinde derin izler bırakmaktadır (Taş ve Yakar, 2010, s. 57). Bir sahadaki arazi bütününden faydalanma şekillerini ayrıntıya inmeden genel bakış açısıyla incelemek genel arazi kullanımı olarak tanımlanabilir. Genel arazi kullanım durumunu ortaya çıkarmak amacıyla sahadaki tarım alanları, bitki örtüsü, otlak sahalar ve diğer kullanımlar belirlenmeye çalışılır. Bu durum arazi bölünüşü olarak ifade edilir ve toplam kullanılan alan içerisindeki farklı grupların durumları tespit edilir. Genel arazi bölünüşünün incelendiği aşamada ayrıntılı bir şekilde arazi kullanım durumlarına yer verilmemektedir (Taş, 2006, s. 17). Genel arazi kullanımına ilişkin olarak verilebilecek en iyi örnek Avrupa Çevre Ajansı'nın uydu görüntülerinden faydalanılarak hazırladığı “Corine” projesidir. Burada 5 ana kategoride bir ayırım yapılmaktadır. Bunlar; tarım alanları, orman sahaları,

yapay bölgeler, sulak alanlar ve su yapılarıdır. Bu sistemde hazırlanan arazi kullanım çalışmalarında ikinci kategoride 15 ve üçüncü kategoride de 44 alt sınıf ya da grupta ayrışmaları yapılmaktadır. Genel arazi kullanımına ilişkin olarak çeşitli bilgilerin yer aldığı Arazi İşleme Sistemi (Aris) Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın bir uygulamasıdır (Dağlı, 2014, s. 6).

Mikro arazi kullanımı, arazi çalışmaları ve gözlemlerine dayalı olarak hem kırsal hem de şehirsel alanlarda fonksiyonel yapının ve arazinin en küçük parçalarına kadar ne şekilde kullanıldığının açığa çıkarılması, incelenmesi olarak tanımlanabilir. Her bir alandaki fonksiyonlar ayrıntılı olarak işlenmektedir. Bu çalışmalar için en önemli olan unsur bütün sahanın mikro kullanımını ortaya çıkarmaktan ziyade örneklem olarak belirlenen sahalarda bu uygulamaların yapılmasıdır. Örneklemin çalışma sahasına uygulanması önem taşımaktadır (Dağlı, 2014, s. 10). Mikro ölçekte arazi kullanım çalışmalarının yapılmasının amacı küçük alanlarda, bu bir köy yerleşmesi de olabilir şehirsel bir mahalle de olabilir, tarımsal üretim açısından o yıla ait ürün deseninin ya da fonksiyonların tespit edilmesidir. Dörtüyl ilçesinde 6 köy ve kasaba karakterli yerleşmenin mikro arazi kullanım çalışması yapılmıştır. Dörtüyl ilçesinin Akdeniz kıyı kesiminden başlayıp Amanos Dağları'nın zirvelerine kadar yükselerek devam eden fiziksel coğrafya özellikleri sahada farklı morfografik birimlerin meydana gelmesine yol açmıştır. Bu farklı üniteler üzerinde daimi ve daimi olmayan yerleşmeler kurulmuştur. Bu yerleşmelerin kuruluş ve gelişmeleri ile sahip oldukları ekonomik fonksiyonlar çeşitlilik göstermektedir. Köy ve kasaba karakterli yerleşmelerin parselasyon durumları ile ürün deseni özellikleri sahada *sürdürülen ekonomik faaliyetlerin aydınlatılması* açısından önemli donelerdir. Çalışmanın **problem durumu** bakımından bu faktörler temel teşkil etmektedir. *Çalışmada ortaya konulmaya çalışılan temel hedef/amaç* örneklem uygulamalarının yapıldığı kırsal yerleşmelerde morfografik yapının ürün deseni üzerinde yapmış olduğu etkileri karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu doğrultuda istenilen hedefe ulaşabilmek için coğrafyanın nedensellik (sebepler-sonuç), bağlantı (ilişki kurma) ve dağılım prensiplerinden faydalanılarak elde edilen bulguların tartışılması ve sonuçlandırılmasına

çalışılmıştır. Problem durumunun çalışmada uygulanan yöntemlerle desteklenerek sonuçların bilim dünyası ile paylaşılması *çalışmanın önemini* ortaya koymaktadır.

LİTERATÜR TARAMASI

Araştırma konusu beşeri ve ekonomik coğrafya bilim dalının araştırma ve inceleme alanı içerisinde bulunmaktadır. Belli bir mekânda hedeflenen konunun coğrafi unsurlarıyla sistematik bir şekilde incelenmesi esas teşkil eder. Çalışma konusu ve alanı arazi kullanımı sistematigi çerçevesinde araştırılmıştır. Saha ve konu ile ilişkili önceden yapılmış çalışmalar temin edilmiştir. Elde edilen çalışmalar genel hatlarıyla genel arazi kullanımı üzerinde yoğunluk göstermektedir. Bu bakımdan mikro arazi kullanımı adı altında daha önceden yapılmış spesifik çalışmalara rastlanmamıştır. Ancak çalışmanın adında mikro arazi kullanımı kelimeleri geçmese de S. Gözenç'in öğrenci tezlerine dayanarak yaptığı "Land use" yayınları ilk mikro arazi kullanım çalışması örnekleridir. Mikro arazi kullanımı ile ilgili olarak bazı çalışmaların içerisinde örnek alan incelemesi şeklinde değinilen kısımlar dışında bir çalışmanın olmaması Dörtüyl ilçesinde uygulanan bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Literatür; makale, bildiri, kitap, tez, rapor, gazete, envanter, yıllık vb gibi kaynakların taranması suretiyle elde edilmiş ve bir arşiv oluşturulmuştur. Arşivdeki eserler sistematik olması açısından konu ve alana göre gruplandırılmış ve işlemleri yapılmıştır. İncelenen literatüre göre araziden faydalanma, sorunlar, çevresel etkiler, sınıflandırma, tarımsal üretim konuları öncelik oluşturmaktadır.

Arazi kullanımı açısından Gözenç'in 1973, 1977-a, 1977-b, 1978-a, 1978-b, 1979, 1980, 1985 ve 1987 yıllarında yapmış olduğu çalışmalar bu alandaki başvuru eserleri niteliği taşımaktadır. Ayrıca Tunçdilek'in "Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı" (1985) ile "Araziden Yararlanmada Yeni Bir Yöntem Denemesi İçin Coğrafi Gerekeç" (1986) adlı eserleri arazi kullanımı ile relief şekilleri arasındaki ilişkinin açıklanmasında önem taşımaktadır. Belirli bir coğrafi mekândaki arazi kullanım durumunu ortaya koymaya çalışan eserlerden Akova, 1997; Arınç, 1991 ve 2003; Bayar, 2003; Buldan ve Gülersoy, 2003; Dağlı, 2014; Elmastaş, 2008 ve 2009; Kayalı, 1994; Mater, 1982; Mater ve Turoğlu, 1997; Mater ve diğerleri,

1998; Özçağlar, 1994; Pınar, 1997; Semenderoğlu, 2003; Taş, 2006 ve 2010; Taş ve Yakar, 2010; Tağıl, 2005; Tapur ve Akkuş, 2003; Üçeçam Karagel ve Karagel, 2009; Yürüdü, 1999 örnek olarak verilebilir. Üçeçam Karagel'in (2008, s.289-322) çalışmasında ekonomik coğrafya genel bölüm başlığı altında tarımsal faaliyetler içerisinde örneklem olarak tespit edilen köylerde uygulanan mikro arazi kullanım ve parselasyon özelliklerine ayrıca yer verilmiştir. Bu çalışmada farklı morfografik birimlerdeki köylerden örneklem uygulamaları ile ürün deseni özellikleri karşılaştırılmıştır. Bu açıdan Dört Yol ilçesi köylerinde uygulanan çalışmaya yöntem açısından katkı sağlamıştır. Benzer bir çalışma Sancaktar ve Karagel'in (2021) "Altınözü (Hatay) İlçesi Kırsal Kesiminde Sürdürülen Bitkisel Üretim Faaliyetleri" adlı eserde de uygulanmıştır. Genel arazi kullanım durumu ve sahanın coğrafi özellikleri içerisinde örneklem köylerdeki bitkisel üretim faaliyetleri karşılaştırılmış ve relief özellikleri ile aralarındaki ilişkiler ortaya konulmuştur. Mikro arazi kullanımının çalışma sahasında farklı morfografik birimler üzerinde kurulmuş olan "Altınçağ, Karakese, Konaklı, Kuzuculu, Yeniyurt ve Yeşilköy" mahallelerindeki ürün desenlerinin ayrıntılı olarak ortaya çıkarılması genel arazi kullanımı içerisinde halkın ekonomik fonksiyonlarının daha net bir biçimde tespit edilmesine katkı sağlamıştır.

YÖNTEM

Çalışmada sosyal bilimler araştırma yöntem ve tekniklerinden nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu yöntemde belirlenen sahada bir problemi çözmek için doküman analizi, gözlem, görüşme gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmaktadır. Probleme ilişkin doğal olgular yorumlayıcı bir süreç içerisinde incelenmeye çalışılır. Önceden bilinen ama fark edilmemiş problemlerin algılanması önem taşımaktadır. Doğa ve çevreyi ele alan veri setleri nitel araştırmalarda kullanılmaktadır. Bu kapsamın içerisinde çalışma evreni, doğal ortam, sosyal hayat gibi demografik ve fiziksel şartlar yer alabilmektedir (Baltacı, 2019, s.369-370). Nitel araştırmalar sosyal bir olayı veya olayları olduğu ortam koşulları içerisinde tasvir eder. Karşılıklı ilişkiler, bağlantılar kurulması çalışmayı yönlendirir ve anlam kazandırır. Veriler gözlem, mülakat ve anket yoluyla toplanır. Niçin, nasıl ve ne şekilde sorularına alınacak cevaplar konunun gidişatını

etkilemektedir. Genellikle küçük ölçekli örneklem sahaları çalışma alanı olarak tercih edilir. Bunun sebebi de zaman alıcı olmasıdır. Dört Yol ilçesinin 6 yerleşmesi nitel araştırma desenlerinden birisi olan "saha incelemesi" deseni kapsamında sürdürülmüştür. Saha taraması (survey) nitel araştırma deseni tiplerinden birisini oluşturmaktadır. Ancak bu desen niteliksel ve niceliksel özellik gösterebilir. Çalışma sahasının 6 köy ve kasaba karakterli yerleşmesinde farklı dönemlerde gerçekleştirilen saha gözlemleri ve kartografik materyallerin kontrolü niteliksel yöntemler çerçevesinde devam ettirilmiştir. Yetiştirilen ürünlerin ve arazinin kullanım özelliklerinin coğrafi koşullarla olan bağlantıları ile orada yaşamını sürdüren insanların geçim tarzları üzerindeki etkisi sorulan sorulara karşı alınan cevaplarla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Saha incelemelerinin ve gözlemlerin ağırlıkta olduğu çalışmada pek çok aşama kat edilmiştir. Verilerin toplanması ve gruplandırılması, farklı dönemlerde gerçekleştirilen arazi çalışmaları ve elde edilen bilgi ve bulguların çeşitli görsel materyallere dönüştürülmesi ile bütün bunların masa başı çalışmalarında birleştirilme işlemleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan veriler; yazılı kaynak eserler, nüfus bilgileri, köylere ait parselasyon ve yıllık üretim istatistikleri gibi temel kaynaklardır. Araştırma sahası ve konusu ile ilgili yazılı kaynak eserlerin yeterli detay anlatımları içermemesi ikincil kaynakların eksikliğini göstermiştir. Bu eksikliği giderebilmek için çalışma konusu ile ilişkili olan eserlerden maksimum düzeyde faydalanılmaya çalışılmıştır. Kaynak ve veri temininde yaşanan olumsuzlukları bertaraf edebilmek için saha çalışmalarına yoğunluk verilmiştir. Belirli dönemlerde beşeri ve fiziki ortam özelliklerinin en doğru bir şekilde tespit edilebilmesi için arazi çalışmaları sürdürülmüştür. Amanos Dağları'nın batı yamaçlarında kurulmuş olan yerleşmelerde zorlu topoğrafik şartlar nedeniyle güçlüklerle karşılaşmıştır. Ayrıca Çatköy ve Kapılı mahallelerinin terör olayları sebebiyle asıl yerleşim sahalarının boşaltılması ve gidişlerin kısıtlı imkânlar çerçevesinde yapılmasından dolayı bu iki köyde mikro arazi kullanım çalışmaları yapılamamıştır. Ancak örneklem alınan diğer sahalarda kartografik işlemlerin yapılabilmesi çalışmanın beklentilerini karşılamaya yetmiştir. Kartografik kaynakların temin edilmesi süreci bir hayli uzatmıştır.

Öncelikle Dört Yol ilçesi ve çevresini içerisine alan 1/100 bin ölçekli topoğrafik paftalar ile Hatay İl Arazi Varlığı haritaları elde edilmiştir. Bu iki temel harita altlıkları Hatay Tarım ve Orman İl Müdürlüğü'nden temin edilmiştir. Bu altlık haritalar kullanılarak sahanın morfografik haritası ile genel arazi kullanım durumunu gösteren haritalar oluşturulmuştur. Genel arazi kullanımı ilçe genelinde daha genel bir sınıflandırma yapılarak ortaya çıkarılan bir kullanım türünü yansıtmaktadır. Ancak mikro arazi kullanımında ayrıntılı sınıflandırmalar gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın asıl kartografik kaynaklarını oluşturan örneklem yerleşmelere ait parselasyon haritaları ise Dört Yol İlçesi Tapu ve Kadastro Müdürlüğü bünyesinde ve Ned-Cad harita çizim programında hazırlanmış 1/5000 ölçekli paftalar meydana getirmektedir. Çalışmada Arc Map 10.3 harita çizim programı kullanılmıştır. Harita altlıklarının farklı çizim programlarında hazırlanmış olması harita oluşturma sürecinin uzamasına yol açmıştır. Yerleşmelerin parselasyon durumlarını gösteren altlık haritalar ile sahanın morfografik yapısı karşılaştırılarak ürün deseninin

arazi üzerinde nasıl bir dağılışı gösterdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bir yıla ait ürün deseni bilgileri Dört Yol Tarım İlçe Müdürlüğü Çiftçi Kayıt Sistemi verilerinden hazırlanmıştır. Bu veriler parsel numaralarına ve ait oldukları kişilere göre gruplara ayrılmaktadır. Çıktısı alınan parselasyon haritaları üzerine çiftçi kayıt sisteminde bulunan ürünler kabaca gruplara ayrılarak işlenmiştir (Şekil 2). Yerleşmelerin parselasyon haritaları üzerinde yazılı olan parsel bilgileri ile çiftçi kayıt sisteminde kayıtlı olan parsellerde üretilen ürünler birleştirilmiştir. Daha sonra ön hazırlığı tamamlanan bu haritalar yeniden çizim programına aktararak çalışmada kullanılan görsel materyallerin son şekilleri verilmiştir.

Çalışmanın son aşamasında elde edilen tüm bilgi ve bulgular coğrafya sistematığı çerçevesinde yorumlanmış ve tartışılmıştır. Çalışmada problem durumu ile ilgili özellikler verilerin temini, doğru işlenmesi ve kullanılmasıyla ortaya çıkarılmıştır. Saha çalışmalarından elde edilen sonuçların çalışmanın genelindeki üstünlüğü birincil kaynak kullanımının önemini göstermektedir.

Şekil 2. Örneklem Yerleşmelerden Birisi Olan Yeşilköy'de Yapılan Hazırlık Çalışması

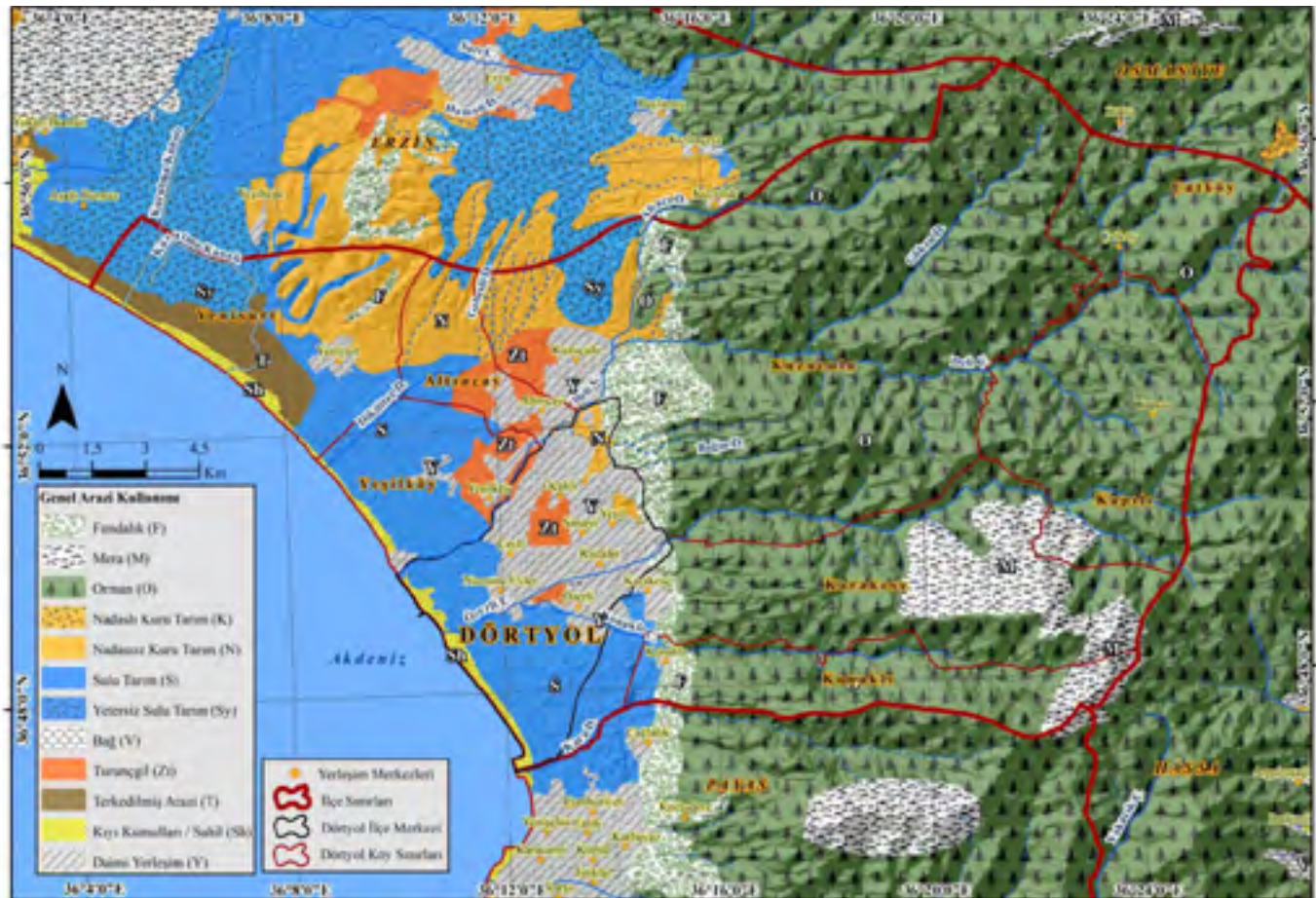
ARAŞTIRMA BULGULARI

Relief ünitelerinden faydalanma farklı şekillerde ve değişik metotların uygulanması ile gerçekleşebilmektedir. Mekân üzerindeki insanların davranışlarını bu relief faktörlerinin değiştirdiğini ve geliştirdiğini ifade etmek mümkündür. Ovalık ve dağlık alanlardan yararlanma yöntemleri birbirinden farklı olduğu gibi bu alanların kendi içerisindeki kullanımları da birbirine benzememektedir. Dolayısıyla her bir relief ünitesi onun kullanımı ve yararlanması açısından bilgi ve becerinin de farklılığını beraberinde getirmektedir (Tunçdilek, 1985, s. 48). Ülkemizde engebeli bir topografyanın hâkimiyetinin yanı sıra yükseltinin de fazla olması tarım alanlarını ve ulaşım koşullarını sınırlandırıcı bir etkiye sahiptir. Bu durum kırsal yerleşmelerin ekonomik faaliyetleri ve gelişmeleri üzerinde çok önemli bir role sahiptir. Daha çok dağınık kırsal yerleşmelerin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca tarımsal faaliyetlerin halkın ekonomik olarak geçimlik yaptığı bir üretim biçiminin yaygınlığına yol açmaktadır. Araştırma sahası olan Dörtöl ilçesinde kırsal kesim ile şehrsel kesim arasında yerleşmelerin kuruluş yeri özelliklerinin birbirinden önemli derecede farklılığı ürün deseni özellikleri ile sürdürülen ekonomik faaliyetlere yansımaktadır. Dörtöl ilçesinin Akdeniz kıyısında yer alması yerleşmeler açısından bir avantaj oluşturmaktadır. Akarsularla parçalanmış dağlık alanın batı yamaçlarından düzlük sahalara doğru taşınan malzemeler ovanın verimli tarım arazilerine sahip olmasını sağlamıştır. Dağ eteklerindeki birikinti koni ve yelpazelerinden başlayarak kıyıya doğru gelişen birikinti sahası ekonomik anlamda da buralarda yaşayan halkın yüzünü hep güldürmüştür. İklimin de bitkisel üretim faaliyetleri açısından göstermiş olduğu elverişli durum tarihi dönemlerden itibaren bu sahaların sürekli yerleşilmesine imkân tanımıştır. Turunçgil üretiminin çalışma sahasındaki geniş alanlı üretimi iklimin sağlamış olduğu avantajlara sadece bir örnektir. Kırsal kesimde meskenlerin turunçgil bahçeleri içerisindeki dağılışı dikkat çekmektedir. Şehrsel alanlara doğru ise artık tek katlı ve bahçeler içerisindeki meskenlerin yerini modern görünümlü apartmanlara bıraktığı görülmektedir. Ova tabanında uygun iklim, toprak ve sulama imkânları yıl içerisinde üretim yapmaya olanak tanımaktadır. Bu durum ilçenin batısından dağlık sahanın zirvelerine doğru tamamen değişmektedir ve farklı arazi kullanımları ekonomik sektörlerdeki çeşitlenmeyi karşımıza çıkarmaktadır.

Sahanın genel arazi kullanımı açısından dikkat çeken en önemli özellik araziden yararlanma biçimlerinin relief koşulları ile birlikte değişmesidir. Dörtöl ilçesi genel arazi kullanım durumu Hatay ili arazi varlığı haritalarından faydalanılarak hazırlanmıştır ve sınıflandırma ölçütlerinde ayrıntıya inilmemiştir (Şekil 3).

Topraktan yararlanma insanların yerleşik yaşantıya geçtiği Neolitik dönemden bu yana temel besin kaynaklarının temin edilmesi açısından vazgeçilmez bir öneme sahip olmuştur. Primer üretim şekli olarak insanların besin üretimi zaman geçtikçe ve değişen koşullara bağlı olarak ikincil ve üçüncül üretim biçimlerine doğru farklılaşmaya başlamıştır. Ancak kırsal kesimde hayatta kalabilmek ve topraktan sürekli ürün elde edebilmek sürdürülebilirlik açısından elzem bir durumdur. Dörtöl ilçesi bulunduğu elverişli konum itibarıyla tarih sahnesinde insanların yerleşmek için seçtikleri alanlardan birisi olmuştur. Yörenin ulaşım potansiyeli açısından sahip olduğu önem her daim aktif bir şekilde kullanılan bir saha olmasını sağlamıştır. Ancak burada önemli olan husus sahanın jeomorfolojik birimlerinin yerleşmelerin kuruluşu ve gelişmesi üzerinde oynadığı etkidir. Ülkemizde ve dünyanın çeşitli yerlerinde su, toprak ve iklim şartları insanların yerleşmek için en çok tercih ettiği alanlar olarak bilinmektedir. Araştırma sahasının bu özelliklere sahip olması topraktan yararlanmayı ve arazi kullanımını derinden etkilemiştir. Farklı relief şekillerinin üretim sistemlerinde çeşitliliği meydana getirmesi ekonomik olarak geçim koşullarını belirleyen faktörler olmuştur. Genel arazi kullanımı bakımından sahayı değerlendirdiğimizde 500 metre izohipsinin geçtiği yamaçlardan dağlık sahanın en üst zirvelerine kadar ormanların yayılışı dikkat çekmektedir. Ormanlık saha alt kesimlerde Kızılçam (pinus brutia) karışımı, Kermes Meşesi (quercus coccifera) ve Karaçam (pinus nigra)-Meşe (quercus) karışımının yayılışıyla devam etmektedir. İlçe genelinin toplam 375,69 km² olan alanı içerisinde %58,2'lik bir orana (218,42 km²) sahip olan ormanlık saha Çatköy ve Kapılı mahallelerinin tamamını, Kuzuculu, Karakese ve Konaklı mahallelerinin de neredeyse tamamına yakını içerisinde barındırmaktadır. Diğer arazi kullanım grupları içerisinde ise %11,2'lik payla (41,89 km²) sulu tarım alanları ikinci sırada yer almaktadır. Nadassız kuru tarım, fundalık alanlar, mera, yetersiz sulu tarım, turunçgil gibi kullanımlarda diğerlerini oluşturmaktadır (Tablo 1 ve Şekil 3) 3).

Şekil 3. Araştırma Sahasının Genel Arazi Kullanım Haritası (Kaynak: Başer,

Şekil 3. Araştırma Sahasının Genel Arazi Kullanım Haritası (Kaynak: Başer, 2024)

Tablo 1. Araştırma Sahasında Genel Arazi Kullanım Durumu (2022)

Arazi Kullanımı	Alan (km ²)	%
(O) Orman	218,42	58,2
(S) Sulu Tarım	41,89	11,2
(Y) Yerleşim Alanı	26,36	7
(N) Nadassız Kuru Tarım	22,45	6
(M) Mera	18,97	5
(F) Fundalık	15,53	4,1
(Sy) Yetersiz Sulu Tarım	11,52	3,1
(Zt) Turunçgil	8,65	2,3
(T) Terkedilmiş Arazi	6,89	1,8
(Sh) Kıyı Kumulları	5	1,3
Toplam	375, 69	100

Kaynak: Arazi kullanım alan değerleri Arc Map 10.3 çizim programı üzerinden hesaplanmıştır

Ülkemizde arazi kullanım sınıfları açısından 8 grup söz konusudur. I. ve II. sınıf arazi grupları tarımsal verimlilik açısından en elverişli şartlara sahiptir. III. ve IV. sınıf araziler ise bir takım eksiklikleri olmasına rağmen üretimin iyi derecelerde yapılabildiği sınıflardır. V., VI., VII. ve VIII. sınıf arazilere bakıldığında bunların orman, mera ve yerleşim yerleri gibi kullanımlara ayrılmasının daha doğru olabileceği sınıflamalardır (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1998). Düz ve düze yakın eğimli sahalarda I. sınıf arazilerin yayılımı bulunmaktadır. Erozyonun olmadığı, drenajı iyi, toprak derinliğinin fazla olduğu yerlerdir. Taşlılık, tuzluluk ve alkalilik gibi sorunların olmadığı, su tutma kapasitelerinin oldukça iyi, verimliliğin yüksek olduğu, kolay işlenebilen, ürün çeşitliliği açısından zengin arazilerin yer aldığı sahalardır (Fakı, 2010, s. 54). Araştırma sahasında I. sınıf araziler sulu tarımın yapılabildiği Dörtöl ovasında karşımıza çıkmaktadır. Dar kıyı şeridi halinde uzanan bu alanlar Yeniyurt, Yeşilköy ve Dörtöl şehrinin bulunduğu sahalara karşılık gelmektedir. Şehir imar sınırı içerisinde sulu tarım yapılan kesimlerin ilerleyen yıllarda imar faaliyetleri ile işgal edilmemesi verimli alanların sürekliliği açısından önem taşımaktadır. II. ve III. sınıf arazilerin yayılımı düz alanların bulunduğu yerlerde görülmektedir. II. sınıf araziler hafif eğimli, orta veya az derecede erozyona maruz kalabilen, bazen taşkın zararlarından etkilenebilen fakat uygun drenaj çalışmalarıyla kontrol edilebilen arazilerdir. Araştırma alanında bu toprak tipleri ova tabanında görülmektedir. III. sınıf arazilerde ise orta derecede eğim, şiddetli su veya rüzgâr erozyonuna maruz kalma, ürüne zarar verebilen sık taşkınlar, drenajdan sonra bir süre devam eden göllenme, orta derecede tuzluluk gibi olumsuz etkiler yaşanabilmektedir. Çalışma sahasında III. sınıf araziler 100-200 metre yükseltileri arasında yer alan dağların etek kısımlarına rastlanmaktadır. Buralar çoğunlukla turuncgil ziraatına ayrılmıştır. Ovalık alanda yaşayan halkın hâkim ekonomik faaliyeti ve yörenin bu üretim şekli içerisindeki tanınırlığı açısından turuncgil yetiştiriciliğinin ayrı bir yeri vardır. Tamamen kolüvyal toprakların hâkimiyeti söz konusudur. Dağlık alanın etek kesimlerinde Fundalıkların yayılımı görülürken yükseltilerin artışıyla birlikte VII. sınıf arazilerde kireçsiz kahverengi orman topraklarının egemenliği görülmektedir. VII. sınıf arazilerinin en önemli özelliği; çok dik eğim, erozyon, taşlı

yapı, toprağın sık olması gibi yüksek gelir getirecek kültür bitkilerinin yetişmesi için gerekli şartları taşımayan yerler olmalarıdır. Bu araziler üzerinde tarımsal faaliyetler sınırlı düzeyde yapılmaktadır. Yetiştirilen ürünler ise olumsuz arazi şartlarına adapte olmuş, kış soğuklarına dayanıklı tahıl ürünleridir. Araştırma sahasında VII. sınıf ve II. sınıf araziler toplam alanın yaklaşık %76'sını (285,7 km²) kaplamaktadır. Bunların yanı sıra VI. ve I. sınıf arazilerin oranı da (%15,2) önemli bir grubu oluşturmaktadır (57,5 km²). VI-VII. sınıf araziler araştırma sahasında çayır ve mera alanlarına karşılık gelmektedir. Çalışma sahası Akdeniz'in kıyısında ve Amanos Dağları'nın batısında yer aldığı için tipik Akdeniz ikliminin etkisiyle maki bitki örtüsü bakımından oldukça zengindir. Çalışma sahası içerisinde bulunan VI. ve VII. sınıf kuru tarım arazileri 6927 hektardır ve bu alanlar mera ve orman arazisine dönüştürülmüştür (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1998; Başer, 2024, s.55-59; Şekil 3).

Mikro arazi kullanım çalışmaları şehrsel ve kırsal alan olmak üzere iki farklı uygulama alanına sahiptir. Şehir içi arazi kullanımının ayrıntılı bir biçimde ifade edilmesi şehrsel mikro arazi kullanımı olarak tanımlanabilir. Farklı kullanılışların şehir içindeki dağılışı özellikleri ortaya çıkarılmaya çalışılır. Şehir plancıları ile coğrafyacıların konuya bakış açıları birbirinden farklılık gösterir. Şehir plancısı hali hazır haritalar üzerinde şehrin gelecekteki gelişmesini planlamaya çalışırken coğrafyacılar hâlihazır durumu özellikleri ile anlamaya çalışırlar ve mevcut durumu gelişmenin bir eseri olarak görürler (Tolun Denker, 1976, s. 31-32). Şehir içinde mikro arazi kullanımı çalışmaları yapılırken öncelikle farklı kullanım tarzlarının tespit edilmesi gereklidir. Bunun için de şehirdeki fonksiyonlar kullanım katmanlarını oluşturur. Bu özellikler merkezi iş sahalarının açıklanmasında ve ayrıntılı olarak haritalanmasında önemli rol oynar. Kırsal kesimde uygulanan mikro arazi kullanım çalışmaları ise daha çok arazi çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan fonksiyonel özellikleri kapsamaktadır. Kırsal kesimi içerisine alan kasaba, köy ve köy-altı yerleşmelerinde arazilerin fonksiyonel özellikleri sürdürülen ekonomik faaliyetlere bağlı olarak değişebilmektedir. Bu alanlarla ilgili yapılan çalışmalarda fonksiyonların ayrıntılı bir biçimde haritalanması mikro arazi kullanımını ortaya çıkarmaktadır (Dağlı, 2014, s. 10-12).

Dörtöyöl ilçesinin “Altınçağ, Karakese, Kuzuculu, Konaklı, Yeniuyurt ve Yeşilköy” mahallelerinde zirai üretim açısından birbirinden farklı ürün deseni özelliklerini belirlemek ve bu durumun sahaların morfografik yapısı ile olan ilişkilerini açıklığa kavuşturmak maksadıyla mikro arazi kullanım çalışmaları yapılmıştır. Saymış olduğumuz bu 6 köy ve kasaba karakterli yerleşme kadastro çalışmaları tamamlanmış, parselasyon durumları ile ilgili harita altlıkları temin edilebilen yerleşmelerdir. Çatköy ve Kapılı köyleri ise orman içerisinde ve Dörtöyöl ilçesinin Amanos Dağları yüksek kesimlerinde kurulmuş olan yerleşmelerdir. Bu iki köyde mikro arazi kullanım çalışmaları arazi şartlarının zorluğu ve terör olayları sonucu yerleşim sahalarının boşaltılarak gidişlerin sınırlı imkânlar çerçevesinde gerçekleştirilmesinden dolayı yapılamamıştır.

Mikro arazi kullanım çalışmalarının yapıldığı yerleşmelerden Kuzuculu, Karakese ve Konaklı Amanos Dağları’nın batı yamaçları boyunca kurulmuş olan yerleşmelerdir. Bu üç yerleşmenin toplam mülki sınırları içerisindeki alanın en büyük kısmını orman alanları oluşturmaktadır. Orman alanları bir kenara bırakılarak zirai üretimin yapıldığı sahalar dikkate alınmış ve parselasyon durumlarına göre arazi kullanım çalışmaları sürdürülmüştür. Çalışma sahasının toplam alanı 375,69 km²’den ibarettir. Kuzuculu ve Karakese en geniş alanlı yerleşmelerdir. Çalışma alanının genel tarımsal yapısında dikkati çeken en önemli özellik ekili alanlardan ziyade uzun yıllık dikili bahçe ürünlerinin alan ve oran itibarıyla gösterdiği yoğunluktur. Dikili alanlarda ise turuncgil ziraati ağırlıklı olarak kendini göstermektedir. Akdeniz ikliminin sağlamış olduğu avantajlar, toprak yapısı, su ve sulama koşulları, morfografik unsurlar turuncgil yetiştiriciliğinde yöresel üstünlüğün oluşmasını sağlamıştır. Tek yıllık tarla ürünlerinin ise daha dar alanlı üretimi söz konusudur. Turuncgiller içerisinde en fazla dikili türün mandalina olduğu görülmektedir. Bu durum tamamen iklim koşulları ile yakından ilişkilidir.

Kuzuculu Mahallesi 2012 yılında çıkarılan büyükşehir yasası ile birlikte Hatay’ın tüm yerleşmelerinde olduğu gibi mahalle haline getirilmiştir. 2022 yılı nüfus verilerine göre nüfusu 11.171 kişiden oluşmaktadır. Nüfus miktarında sürekli bir artış yaşanmıştır. 1935 yılında Dörtöyöl ilçesi Seyhan vilayetine bağlıdır. Kuzuculu bu

yılda köy idari sınırına sahiptir. 1939 yılında Hatay’ın Anavatan’a katılmasıyla birlikte Dörtöyöl ilçesi Hatay sınırları içerisinde yer almıştır. 1960 yılında belde belediyesi olmuştur. Bu yıl nüfusu 3375 kişiden ibarettir. Kuzuculu’nun asıl yerleşim sahası Dörtöyöl ilçe merkezinin kuzeyinde imar sahasının bitişiğinde yer almaktadır. Şehir merkezine olan yakınlığı köy formundan daha ziyade kasaba fonksiyonlarının gelişmesine yol açmıştır. Orman alanlarının da çok geniş sahalar kaplaması köydeki ekonomik fonksiyonları etkilemiştir. Orman ürünlerine bağlı olarak gelişen ikincil üretim faaliyetleri yerleşmenin merkezinde hizmet sunmaktadır. Burası için tam anlamıyla kasaba karakteri gösteren bir yerleşme denilmesi hiç kuşkusuz doğru bir tespittir (Üçeçam Karagel, 2018, s. 270). Dörtöyöl şehir nüfusunun 1975 yılından bu yana sürekli artış gösterdiği dikkate alınırsa çevredeki yerleşmelerin imar sınırına dâhil edilebileceği izlenimi ortaya çıkmaktadır. Kuzuculu yerleşmesi özellikle kuzeyinde yer alan Erzin ilçesinin köylerine bile hizmet sunar bir duruma gelmiştir. Belde belediyesi olmasıyla birlikte burada yaşayan halkın temel ihtiyaçlarına cevap verebilecek düzeyde iş yeri ve ticarethanelerin açıldığı görülmüştür. Özellikle fırın, market, kasap vb. gibi günlük ihtiyaçlar buradaki dükkânlardan karşılanmaktadır. Ancak şehir merkezinin yakınlığı sebebiyle de daha büyük gereksinimler ile sağlık fonksiyonunun buradan karşılanmasına çalışılmaktadır. Yerleşme hem alan olarak hem de nüfus miktarı açısından çalışma sahasının en büyük yerleşmesi özelliğini göstermektedir. Dörtöyöl ilçesinin toplam alanı içerisinde %36’lık bir orana (135,25 km²) sahip bulunmaktadır. Yerleşim sahasının bulunduğu ovalık kesimin bittiği yerden itibaren Amanos Dağları’nın yaklaşık 1000 metre yükseltilerine kadar alansal yayılış göstermektedir. Göksu Deresi ile Deli Çay yerleşmedeki asıl hidrografik birimleri oluşturmaktadır. Bu iki su kaynağı yaklaşık 500 metreler civarında birleşmekte ve ziraat yapılan sahaların materyallerini yerleşim yerinin bulunduğu 250-350 metreler arasında biriktirmiş bulunmaktadır. Ziraat yapılan asıl sahalar da gene bu yükseltiler arasında geniş bir yayılışa sahiptir. Mikro arazi kullanım çalışmaları ekili ve dikili alanların 3988 dekar alan kapladığı kesimde sürdürülmüştür. Mandalina yetiştiriciliğinin %96’lık oranla çalışma

sahası içerisindeki en yüksek paya sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu kadar geniş bir oranın hâkimiyeti hem Dört Yol ilçesini hem de Kuzuculu yerleşmesini bu üretim şekli bakımından önemli kılmaktadır. Mandalina üretimi dışında çeşitli sebze ve meyvelerin yetiştirildiği de görülmektedir. Ancak bunların oranı %1'leri bile aşmamaktadır ve küçük arazi parçalarında bu faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Ekili ve dikili diğer ürünler arasında zeytin, buğday, portakal, limon, ejder meyvesi, muz, soğan, Trabzon hurması ve bezelye bulunmaktadır (Tablo 2, Şekil 4). Saymış olduğumuz bu ürünlerin hem ekim alanları hem de üretim miktarları oldukça düşüktür. Son yıllarda zeytin dikili alanların artışı söz konusu olmaktadır. Özellikle sulama istemeyen engebeli alanlarda üretimi desteklenmektedir. Zeytinin yetişme şartları itibarıyla Kuzuculu yerleşmesinde uygun ortam özellikleri bulması halkın daha sonraki yıllarda bu ürüne olan talebini arttıracaktır. Ayrıca mandalina bahçeleri yerleşim yerinden uzaklaştıkça 150-200 dekar arasında değişen daha geniş parsellerde görülmektedir. Dört Yol ilçesi eskiden beri çiftlik yerleşmelerinin sayıca fazla olduğu alanlardan birisi durumundadır. Ancak günümüzde sayıları arazi bölünmesi sebebiyle oldukça azalmıştır. Bu durum daha küçük parsellerde bahçe ziraati şeklinde turuncgil üretimine yol açmıştır.

*Karakese Mahallesi'*nde uygulanan mikro arazi kullanımı çalışmalarına göre turuncgil ziraatının bu kasabanın yerleşim yeri ve çevresindeki parsellerde yaygınlık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kuzuculu mahallesi idari alanındaki kullanıma benzer bir arazi özelliği göstermektedir. Ancak farklı olarak dağlık alanın su bölümü çizgisine kadar idari sınır devam etmektedir.

Dolayısıyla şehir merkezinin Özerli Mahallesi ile olan sınır komşuluğundan başlayan 300-350 metreler arasındaki asıl yerleşim sahası geçici yerleşmelerin yoğunluk gösterdiği 2000 metrenin üzerindeki yükseltilere kadar devam etmektedir. Yerleşmenin kuzey sınırını kabaca Özerli Çayı belirlerken güney sınırını da Konaklı Çayı'nın açmış olduğu vadi yatağı meydana getirmektedir (Şekil 1 ve 2). Bu fiziksel yapı tarım arazilerinin hem dağılışını hem de parsel büyüklüklerini etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Yerleşmenin kasaba karakteri göstermesi şehir merkezine olan yakınlığıyla doğrudan bağlantılıdır. 1935 yılında 899 kişiden oluşan nüfusuyla küçük bir köy durumundadır. Nüfus 2000 yılında 5819 kişiye yükselerek yerleşmenin idari olarak belde belediyesi olmasına etki etmiştir. İdari yapının sağlamış olduğu fonksiyonel özelliklerde de her geçen yıl değişimler yaşanmıştır. Dağlık sahanın etek kısmında Adana-İskenderun otobanının hemen kuzeyinde kurulmuş bir yerleşmedir. Sahip olduğu iş ve ticarethaneleri kendi kendine yetebilen bir özellik taşımaktadır. Ancak çevredeki yerleşmeler için geniş bir etki sahasına sahip değildir. Dört Yol şehrinin avantajları nedeniyle şehrsel alanın cazibesi insanların daha çok büyük merkezi tercih etmesine yol açmaktadır. 54,32 km²'lik alanıyla ilçenin ikinci büyük alanlı mahallesi durumundadır. Bu alan değeri ilçe toplamının %14,5'ine karşılık gelmektedir. Geri kalan sahalar ise orman alanları olarak kullanılmaktadır. Orman alanlarının yerleşmenin idari alanının büyük kısmına yayılmış olması halkın ekonomik olarak geçim durumunu da etkilemektedir. Ziraat yapılan alanlar içerisinde en büyük pay %95 ile (1285,8 dekar) mandalinaya aittir. Fasulye, zeytin, limon, kayısı diğer yetiştirilen ürünleri oluşturmaktadır (Tablo 2, Şekil 5).

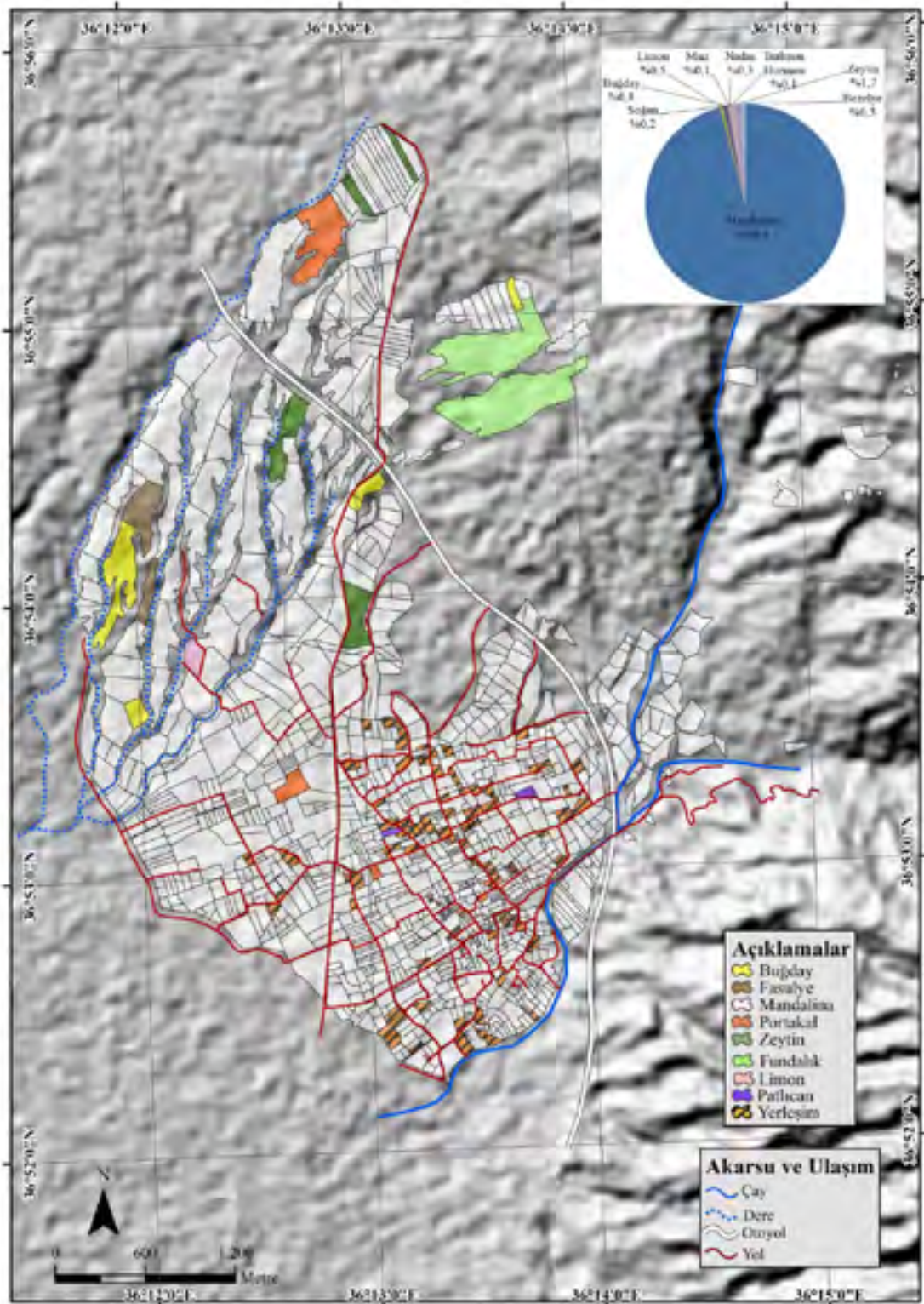
Tablo 2. Kuzuculu, Karakese ve Konaklı Mahallelerinde Mikro Arazi Kullanımı (2022)

Arazi Kullanımı	Ekili/Dikili Alan (dekar)	%
Kuzuculu		
Mandalina	3821,1	95,8
Zeytin	67	1,7
Buğday	31	0,8
Limon	18,4	0,5
Nadas	12,8	0,3
Bezelye	11,2	0,3
Soğan	9	0,2
Trabzon Hurması, Muz, Portakal, Ejder Meyvesi	17,5	0,4
Toplam	3988	100
Karakese		
Mandalina	1285,8	94,9
Fasulye	33,9	2,5
Zeytin	27	2
Limon	7,4	0,6
Toplam	1354,7	100
Konaklı		
Mandalina	433,8	95
Portakal	10	2,2
Nadas	4,7	1
Buğday	4,7	1
Limon	3,4	0,7
Zeytin	0,7	0,1
Toplam	457,3	100

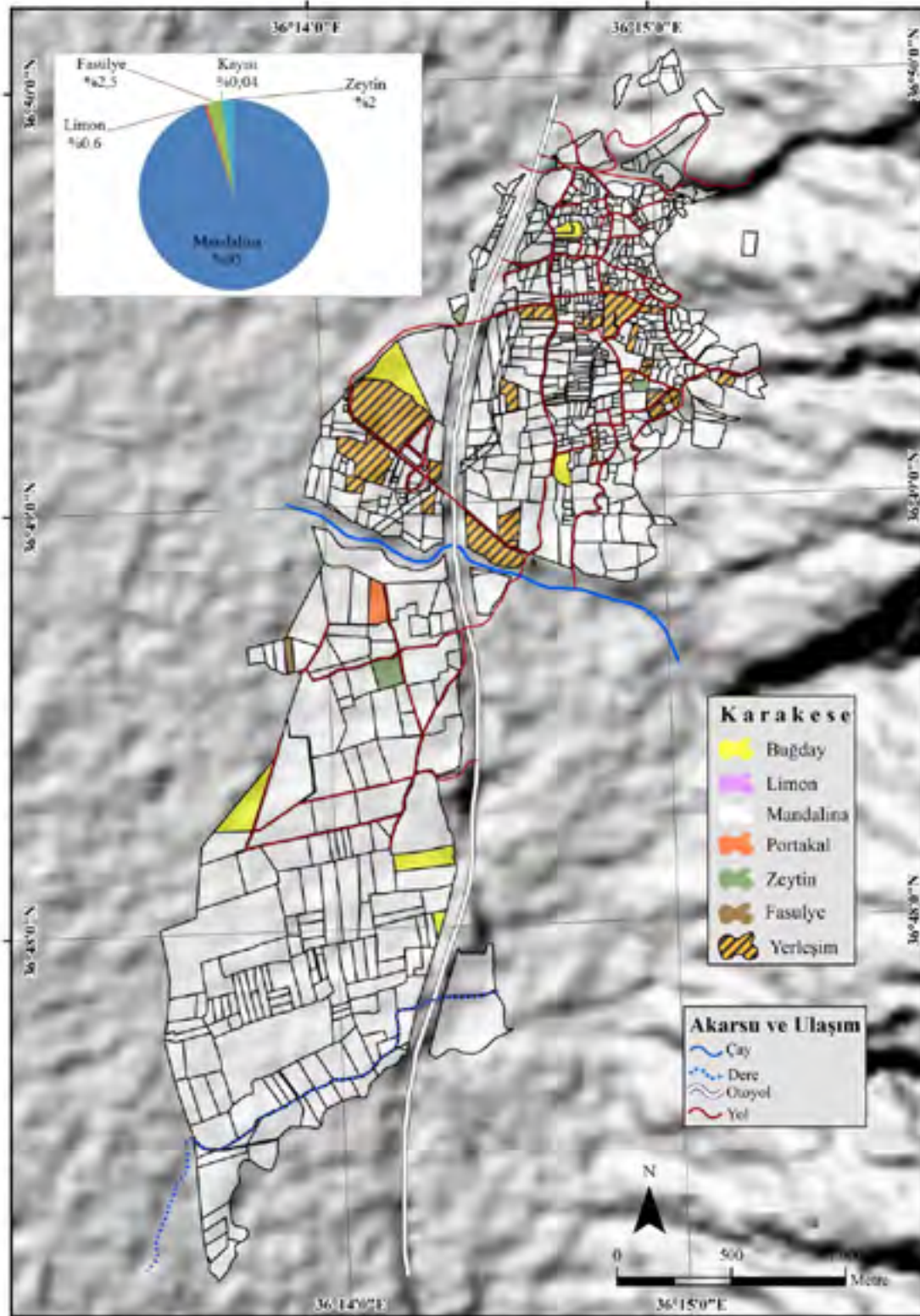
Kaynak: Arazi kullanım alanları Arc Map 10.3 harita çizim programında hesaplanmıştır

Mikro arazi kullanımının yapıldığı bir diğer yerleşme *Konaklı (Rabat)* Mahallesi'dir. Burası 1935 yılında 213 kişiden oluşan bir nüfusa sahiptir. Köy sınırları içerisinde 2000 yılında 771, 2022 yılında da 1064 kişi yaşamaktadır. Kuzuculu ve Karakese mahallelerinin sahip olduğu kasaba fonksiyonunu burada görmek mümkün değildir. Hem nüfusunun az olması hem de arazi yapısının birden bire artış gösteren yükselti ve engebe şartları burasını Çatköy ve Kapılı mahallelerine benzer bir yapıya bürümüştür. Ekili ve dikili ziraat sahalarının azlığı sahanın bitkisel üretim faaliyetleri açısından sınırlı imkânlar taşıdığının birer göstergesidir. Mahalle yerleşim sahası 300-350 metre yükseltileri arasındaki dağ eteğine konuşlanmış durumdadır (Şekil 1 ve 2). Mahallenin toplam alanı 23,82

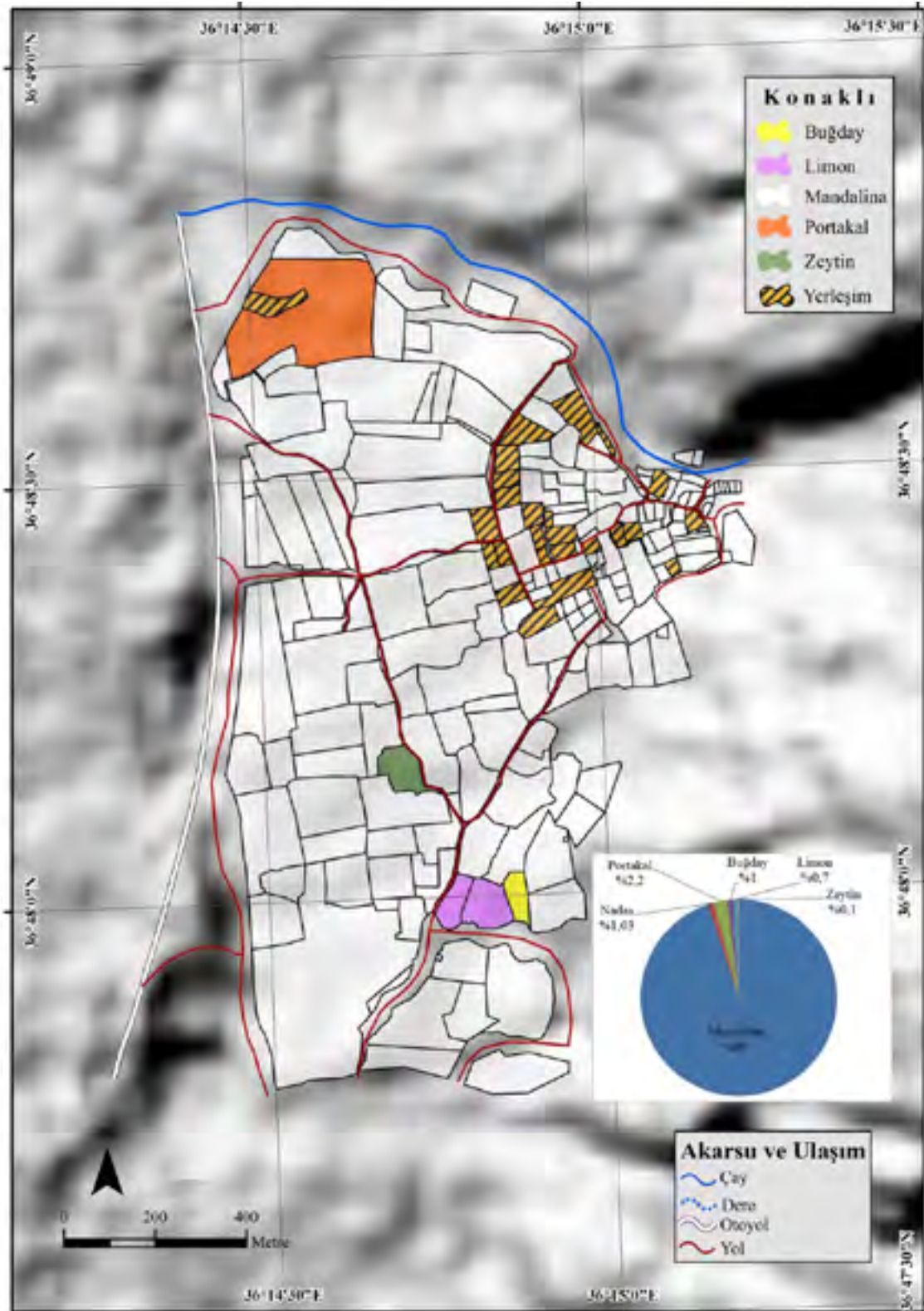
km²'dir. Dörtöyl ilçesinin yaklaşık %6,3'üne karşılık gelmektedir. Ziraatın yapıldığı alan ise 457,3 dekardan ibarettir. 500 metreden başlayarak orman alanlarının yoğunluğu ziraat yapmayı engelleyen bir faktördür. Bu alanlarda daha çok geçici kırsal yerleşmelerden yaylaların yoğunluğu karşımıza çıkmaktadır. Bu faaliyete bağlı olarak hem hayvancılık hem de ormancılık ekonomisi halkın geçim kaynaklarını oluşturmaktadır. Ekili dikili alanlar içerisinde 433,8 dekar alan kaplayarak %95'lik bir orana ulaşan mandalina yetiştiriciliği ilk sırada bulunmaktadır. Dağlık alanın eteklerinde kurulmuş diğer iki yerleşme ile benzer üretim şartları burada da kendisini göstermektedir. Ancak parsel büyüklükleri açısından daha geniş parsellerin bulunduğunu ifade etmek gerekir (Tablo 2, Şekil 6).

Şekil 4. Kuzuculu Mahallesi'nin Mikro Arazi Kullanım Haritası (2022). (Kaynak: Başer, 2024)

Şekil 5. Karakese Mahallesi'nin Mikro Arazi Kullanım Haritası (2022)

Şekil 6. Konaklı Mahallesi'nin Mikro Arazi Kullanım Haritası (2022)

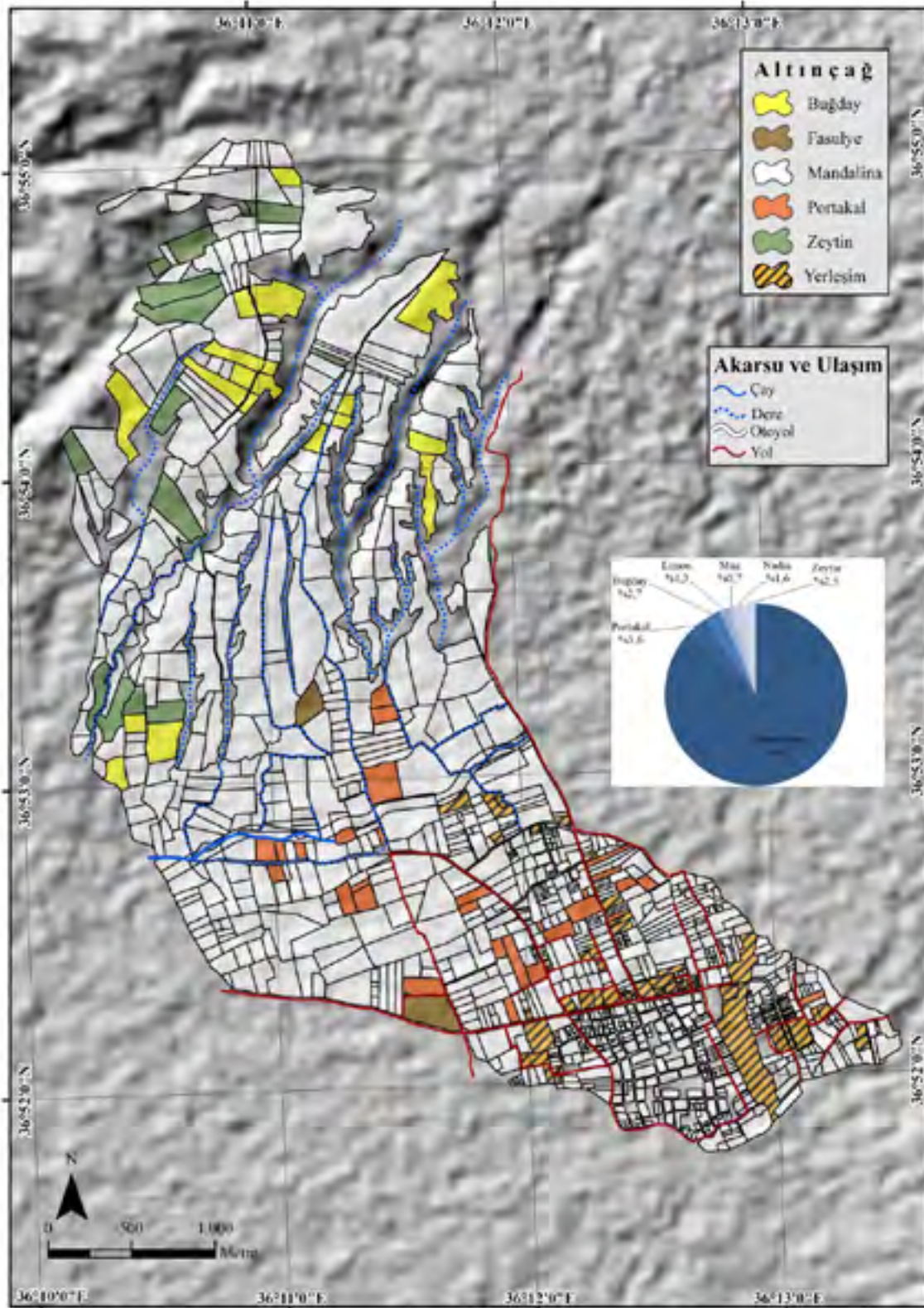
Altınçağ, Yeniyurt ve Yeşilköy mahalleleri Dört Yol ilçesinin ovada kurulmuş yerleşmeleridir. Bu üç yerleşmenin birbirine yakın konumda ve idari sınırlarının komşu olması mikro arazi kullanım çalışmaları için önemli olmuştur. Bu üç yerleşmenin kuruluş ve gelişmesinde özellikle bulunduğu konumları, iklim özellikleri ve ulaşım faktörü ön planda bulunmaktadır. Adana-İskenderun otobanının yakınında bulunmaları üretilen ürünlerin büyükşehirlere bozulmadan ulaştırılmasında çok önemli bir role sahiptir. Dört Yol şehir merkezi ile Erzin ilçesine yakınlıkları gelişmelerinde etki sağlayan bir diğer faktör olmuştur. Altınçağ (İcadiye) 1935 yılında 441 kişiden oluşan nüfus miktarına sahiptir. 2000 yılında 4745 kişilik nüfusuyla belde belediyesi olmuştur. 2022 yılındaki nüfusu ise 5711'dir. Nüfus miktarında düzenli bir artış söz konusu olmuştur. Belediye olmasıyla birlikte bir takım hizmetler sektörüne ait kuruluşların kurulması köy formundan kasaba fonksiyonlu bir yerleşmeye dönüşmesinde etkili olmuştur. Dört Yol şehrinin imar sınırları içerisindeki Ocaklı Mahallesi ile sınır komşuluğu bulunmaktadır. Şehre bu kadar yakın mesafede bulunması insanların ürettikleri ürünleri pazarlamasında ve şehirdeki iş kollarında çalışmada avantaj sağlamıştır. Altınçağ Mahallesi'nin ilçe toplamı içerisindeki alanı 11,94 km²'dir. Ziraatın yapıldığı toplam alanı ise 5760,1 dekadır. Amanos Dağları'nın eteklerinde asıl yerleşim yerleri olan köy ve kasaba

karakterli yerleşmelere göre mandalina dikili alanların oranı az da olsa azalma göstermektedir. Ancak toplam alan içerisindeki turuncgil yetiştirilen sahaların ezici üstünlüğü burada da devam etmektedir. Mandalina dikili alanların oranı %86,7 (5009 dekar) olarak hesaplanmıştır. Yamaç yerleşmelerinde bu oran %95'lerin üzerine çıkmaktadır. Ovalık sahaya doğru inildikçe turuncgiller içerisinde mandalina dikili alanların yanı sıra portakal, limon ve greyfurt alanlarını da görmek mümkün olmaktadır. Buğday ve zeytin üretimi yaklaşık %3 oranıyla az da olsa üretimdeki çeşitliliğe dikkat çekmektedir. Bunlar dışında oranlarının %1'lere bile ulaşmadığı küçük parsellerde yetiştirilen çeşitli sebze ve meyveler zirai üretimde kendilerine pay çıkarmışlardır. Mısır, muz ve avokado gibi sulama isteyen ve tropik ürünlerin ovada giderek yaygınlaşmaya başladığını da ifade etmek gerekir. Özellikle seralarda yetiştirilen muzların yöresel pazarda alıcı bulması üretici açısından yeni ürünlerin denenmesine imkân tanımaktadır. Altınçağ Mahallesi'nde parsellerin yerleşim sahasının yakın çevresinde küçüldüğü ancak kuzeye doğru gidildikçe özellikle de Gebeşli Deresi etrafında daha büyük parsellerin yer aldığı görülmektedir. Sulama imkânlarının elverdiği yerlerde turuncgil üretimi ön plana çıkmaktadır. Nadaslı ve nadassız kuru tarım yöntemlerinin uygulandığı yerlerde buğday ve zeytinin turuncgiller arasındaki yoğunluğu dikkat çekmektedir (Tablo 3, Şekil 2 ve 7).

Tablo 3. Altınçağ, Yeniyurt ve Yeşilköy Mahallelerinde Mikro Arazi Kullanımı (2022)

Arazi Kullanımı	Ekili/Dikili Alan (dekar)	%
Altınçağ		
Mandalina	5009,2	86,7
Portakal	206,4	3,6
Buğday	157,4	2,7
Zeytin	140,8	2,5
Nadas	89,6	1,6
Limon	71,9	1,3
Muz, Mısır, Greyfurt, Avokado, Taze Fasulye, Domates, Hıyar	84,8	1,6
Toplam	5760,1	100
Yeniyurt		
Mandalina	5239,4	47,3
Mısır	1672,2	15,1
Buğday	1640,8	14,8
Yer Fıstığı	895	8,1
Portakal	490	4,4
Limon	377,9	3,4
Zeytin	319,9	2,9
Fasulye	219,8	2
Kuru Soğan, Nadas, Biber, Soya, Greyfurt, Nane, Bezelye, Boş	213,6	2
Toplam	11068,6	100
Yeşilköy		
Mandalina	3535,5	75,4
Portakal	627,5	13,4
Buğday	163,8	3,5
Mısır	130,8	2,8
Fasulye	55,6	1,1
Soya, Greyfurt, Hıyar, Limon, Nadas, Marul, Muz, Mantar, Zeytin	176,5	3,8
Toplam	4689,7	100

Kaynak: Arazi kullanım alan değerleri Arc Map 10.3 harita çizim programı kullanılarak hesaplanmıştır.

Şekil 7. Altıncağ Mahallesi'nin Mikro Arazi Kullanım Haritası (2022)

fonksiyonlarında her hangi bir değişim yaratmamıştır. Bu yüzden çalışma içerisinde idari birim olarak mahalle ismi kullanılırken köy ve kasaba fonksiyonlu yerleşmeler şeklinde de tanımlamalara yer verilmiştir. İlçe merkezi 7 şehirsel mahalleden oluşmaktadır. İmar sınırı dışında ise Çatköy, Kapılı ve Konaklı köy fonksiyonuna sahip yerleşmeler iken Kuzuculu, Karakese, Altınçağ, Yeniyurt ve Yeşilköy ise kırsal fonksiyonları tarımsal üretim açısından devam etmekle birlikte kasaba fonksiyonunun belirginlik kazandığı yerleşmelerdir. Bu yerleşmeler içerisinde Amanos Dağları'nın batı yamaçları boyunca kuruluş ve gelişim göstermiş 3 yerleşme ile ova tabanında kurulmuş ve gelişme kaydetmiş 3 yerleşmenin mikro arazi kullanım çalışmaları uygulamalı olarak gerçekleştirilmiştir.

Genel arazi kullanım durumuna göre ilçede fonksiyonel anlamda sınıflamanın ayrıntıya inmeden yapılmış olması ovalık saha ile dağlık alan arasındaki arazi kullanımının ayrıntılı bir biçimde ortaya konması hedeflenen bu çalışmada önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Sahanın morfoğrafik yapısının kıyıda dağlık sahanın en üst zirvelerine kadar farklı özellikler göstermesi öncelikle yerleşmeleri, nüfusu ve sürdürülen ekonomik faaliyetleri birinci derecede etkilemiştir. Morfoğrafyanın eğimli, engebeli ve akarsularla parçalanmış olduğu yamaç kesimleri özellikle ormancılık sahaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanlardaki yerleşmeler ise asıl yerleşim yerleri ve bitkisel üretim sahalarının dağ eteklerinde ve şehirsel alana yakınlığı nedeniyle orman sahasından ayrılmaktadır. Mikro arazi kullanımlarında en dikkat çekici husus turunçgiller içerisinde mandalina yetiştiriciliğinin %95 ve üzerine çıkan oranla ilk sırada bulunmasıdır. Diğer kullanımlar ise çok küçük alanlı parsellerde gerçekleştirilmektedir. Dağ eteğinden ovaya doğru inildiğinde mikro arazi kullanımında ve dolayısıyla ürün çeşitliliğinde artışla karşılaşılmalıdır. Mandalina dikili alanların oran %95'lerden %75, %47 ve %85'lere düşerken bunun yanı sıra tek yıllık ürünlerin yetiştirildiği alanlar görülmeye başlamaktadır. Bunlar içerisinde mısır, buğday, yer fıstığı ve çeşitli sebze ve meyveler bulunmaktadır. Araştırmadan elde edilen bir diğer önemli sonuç ise parsel büyüklüklerinin yerleşmelere yakın yerlerde küçük alanlı olmasıyken yerleşmelerden uzaklaştıkça daha büyük alanlı alanların görülmeye başladığıdır. Bu durum özellikle

bahçeler içerisinde konut alanlarının yayılışı olarak yerleşmeye ayrı bir fonksiyon yüklemektedir. Dört Yol ilçesi ve çevresinde özellikle 1950'li yıllardan 1990'lı yıllara kadar çiftlik yerleşmelerinin yoğun olduğu bilinmektedir. Ovalık alanda geniş araziler içerisinde kurulmuş olan çiftliklerin miras yoluyla parçalanarak küçük mülkiyete dönüşmesi ve çiftlik özelliklerini kaybetmeleri sonucunda bahçeler içerisinde konut alanlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu durum arazilerin giderek parçalanması ve küçülmesi anlamına gelmektedir.

KAYNAKÇA

- Akova, S.B. (1997). Bir kıyı kasabası, Kocahasanlı'da 1986-1996 yılları arasında arazi kullanımındaki değişim. *Türk Coğrafya Dergisi*, 32, 221-236. <https://doi.org/10.17211/tcd.34506>
- Ardos, M (1985). *Türkiye ovalarının jeomorfolojisi* (Cilt:II), İstanbul Üniversitesi Yayınları No:3321, Guryay Matbaacılık.
- Arınç, K. (1991). Bitlis-Değirmenaltı köyünde araziden yararlanma ve başlıca sorunları. Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Bilimleri, *Edebiyat Dergisi*, 19, 135-151.
- Arınç, K. (2003). Ekolojik yönleriyle Bursa ovasında arazi kullanışı ve çevresel etki değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10, 81-113.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Başer, T. (2024). Kırsal yerleşmelerin kuruluş ve gelişmesinde etkili olan coğrafi faktörler: Dört Yol (Hatay) ilçesi örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Bayar, R. (2003). Arazi kullanımı-nüfus ilişkisi: Anamur örneği. Ankara Üniversitesi. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1), 41-56. [DOI:10.1501/Cogbil_0000000023](https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000023)
- Buldan, İ. ve Gülersoy, A.E. (2003, 11-13 Eylül). Gömeç havzasında (Balıkesir) arazi kullanımı ile sınıflandırılması arasındaki ilişkiler. [Konferans sunumu özeti]. *Sırrı Erinç Sempozyumu*, s.249-254, İstanbul.
- Dağlı, D. (2014). Arazi kullanım modelleri, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- DİE (1940-2000). *Genel nüfus sayımları*, Ankara.
- Dört Yol İlçe Tarım Müdürlüğü (2022). İlçe bazında ürün raporu.
- Elmastaş, N. (2008). Kahta çayı havzasında arazi kullanımı. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 6(2), 159-190. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000088
- Elmastaş, N. (2009). Ahlat ilçesinde tarımsal arazi kullanımı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 479-501, ISSN: 1303-0094
- Fakı, G. (2010). Yayladağı ilçesinde (Hatay) jeomorfolojik birimler ile arazi kullanımı arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Gözenç, S. (1973). Bolu depresyonunda “Büyüksu” çevresinde topraktan faydalanma (land use). *İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 189-200.
- Gözenç, S. (1977-a). Arazinin kullanılması ve değerlendirilmesinin coğrafi yönden tetkiki. *İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 20-21, 169-180.
- Gözenç, S. (1977-b). Küçük Menderes havzasında arazi kullanılışının tarihi temelleri ve hâlihazır arazinin değer bakımından sınıflandırılması. *İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 22, 127-141.
- Gözenç, S. (1978-a). *Küçük Menderes havzasında arazi kullanılışı ve sınıflandırılması*. İ.Ü Yay. No: 2396, Coğr. Enst. Yay. No: 108.
- Gözenç, S. (1978-b). Changes in land use between 1967-1977 along Büyüksu river at the Bolu plain. *İ. Ü. Geo. Inst. Review*, 16, 117-130.
- Gözenç, S. (1979). Bolu depresyonu ve yakın çevresinde araziden faydalanma (land use). *İ. Ü. Coğr. Enst. Yay. No: 108*, İstanbul.
- Gözenç, S. (1980). Arazi kullanma “land-use” haritalarında standardizasyon ve Türkiye için bir öneri. *İ.Ü Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 23, 37-45.
- Gözenç, S. (1985). Land utilization in the transitional zone between central and northern Anatolia in Bolu districts. *Bulletin of the Institute of Oriental and Occidental Studies, Kansai University*, 18, 35-46, Osaka.

- Gözenç, S. (1987). Lands use in the Küçük Menderes basin. *İ. Ü. Geo. Inst. Review*, 1, 81-111.
- Harita Genel Komutanlığı, 1/100.000 ölçekli topoğrafya paftaları, Ankara.
- İshakoğlu, A. (1999). Dört yol ve çevresinin iklim özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kayalı, H. (1994). Sandıklı ovası yakın çevresinde arazinin kullanımı ve tarımsal yapı özellikleri. *İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni*, 11, 117-128.
- Koca, H. (2005). *Kuruluşu-gelişmesi ve fonksiyonel özellikleri yönüyle Dört yol şehri*. Aktif Yayınevi.
- Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (1998). 1/100.000 ölçekli Hatay ili arazi varlığı ve arazilerin tarımsal kullanma uygunluğu
- Mater, B. (1982). *Urla yarımadasında arazinin sınıflandırılması kullanışı arasındaki ilişkiler*. İ.Ü. Edb. Fak. Yay. No: 2863.
- Mater, B. ve Turoğlu, H. (1997, 24-27 Haziran). Karasu (Sakarya Deltası) kıyılarının arazi kullanımı ve uygulama sorunları. *Türkiye Kıyıları 97, Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları I. Ulusal Konferansı*, s.233-242, Ankara.
- Mater, B., Turoğlu, H. ve Uludağ, M. (1998, 22-25 Eylül). Tekirdağ-M. Ereğlisi kıyılarının arazi kullanım analizi. *Türkiye Kıyıları 98, Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Alanları II. Ulusal Konferansı*, s.485-496, Ankara.
- Özçağlar, A. (1994). Çarşamba ovası ve yakın çevresinde araziden faydalanma. A.Ü. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, *Türkiye Coğrafya Dergisi*, 3, 93-128.
- Pınar, A. (1997). Konya havzasında arazi kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 10-18.
- Sancaktar, H. ve Karagel E. (2021). Altınözü (Hatay) ilçesi kırsal kesiminde sürdürülen bitkisel üretim faaliyetleri, *Turkish Studies-Social*, 16(1), 249-279. <http://dx.doi.org/10.47356/TurkishStudies.46620>
- Semendereoğlu, A. (2003, 11-13 Eylül). Urla-Çeşme yarımadasında arazi kullanımı ve sosyoekonomik faaliyetlerde değişimler. *Sırrı Erinç Sempozyumu*, s.319-325, İstanbul.
- Taş, B. (2006). Tosya ilçesinde araziden yararlanma ve planlamaya yönelik öneriler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Taş, B. (2010). *Sandıklı ilçesinde arazi kullanımı ve planlama önerileri*. Ümit Ofset Matbaacılık.
- Taş, B. ve Yakar, M. (2010). Afyonkarahisar ilinde yükselti basamaklarına göre arazi kullanımı, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 8 (1), 57-76. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000107
- Tağıl, Ş. (2005, 27-29 Nisan). Balıkesir ovası ve yakın çevresinde arazi kullanımı/arazi örtüsü değişimi ve peyzaj patern özellikleri. *Ege Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu ve Sergisi*, E.Ü. Coğrafya Bölümü Sempozyumları – III. s.79-89, İzmir.
- Tapur, T. ve Akkuş, A. (2003). Anamur-Silifke arası kıyı bölgesinde arazi kullanımı. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 539-551.
- TBMM (1930). 1580 sayılı belediye kanunu. Kabul Tarihi: 3.4.1930, Resmi Gazete Tarihi: 14.4.1930, Sayı: 1471
- TBMM (2012). 12.11.2012 Tarih ve 6360 sayılı “On üç ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi altı ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun”, Resmi Gazete Tarih: 06.12.2012, Sayı: 28489.
- Tolun Denker, B. (1976). *Şehir içi arazi kullanılışı*. İ.Ü. Coğ. Enst. Yay. No:91, İstanbul.
- Tolun, U. ve Pamir, H. (1975). *Türkiye jeolojisi*

haritası. M.T.A.

Tunçdilek, N. (1985). *Türkiye 'de relief şekilleri ve arazi kullanımı*. İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yay. No:3.

Tunçdilek, N. (1986). Araziden yararlanmada yeni bir yöntem denemesi için coğrafi gerekçe. İ.Ü. *Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni*, 2(3), 1-20

TÜİK (2007-2022). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemleri istatistik verileri

Üçeçam Karagel, D. (2008). Kadirli ilçesinin beşeri ve ekonomik coğrafyası, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Üçeçam Karagel, D. ve Karagel, H. (2009). Kadirli ilçesinde tarımsal arazi kullanımı ve üretim. Fırat Üniversitesi *Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 1-24.

Üçeçam Karagel, D. (2018). *Hatay ili yerleşme coğrafyası-II, yerleşme tipleri, dağılışı ve meskenler*, Pegem Akademi Yayınları.

Yürüdür, E. (1999). Şebinkarahisar (Giresun) ilçesindeki genel arazi kullanılışı ve bundan kaynaklanan sorunlar. Atatürk Üniversitesi *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 1-17.

Yazar Katkı Oranı

İlk yazar %70, ikinci yazar %30 oranında katkı sağlamıştır